

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2018 m. spalio 17 d.^{*i}

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūra – Teismų bendradarbiavimas civilinėse bylose – Reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 – 8 straipsnio 1 dalis – Jurisdikcija bylose dėl tėvų pareigų – Sąvoka „vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta“ – Fizinio buvimo reikalavimas – Motinos ir vaiko sulaikymas trečiojoje šalyje prieš motinos valią – Motinos ir vaiko pagrindinių teisių pažeidimas“

Byloje C-393/18 PPU

dėl 2018 m. birželio 6 d. *High Court of Justice (England and Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius, Jungtinė Karalystė) nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2018 m. birželio 14 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

UD

prieš

XB

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kuri sudaro pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta, einanti pirmosios kolegijos pirmininko pareigas, teisėjai J.-C. Bonichot, E. Regan (pranešėjas), C. G. Fernlund ir S. Rodin,

generalinis advokatas H. Saugmandsgaard Øe,

posėdžio sekretorė M. Ferreira, vyriausioji administratorė,

atsižvelgęs į 2018 m. birželio 6 d. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašymą, kurį Teisingumo Teismas gavo 2018 m. birželio 14 d., nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą taikant Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą,

atsižvelgęs į 2018 m. liepos 5 d. pirmosios kolegijos sprendimą patenkinti šį prašymą,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2018 m. rugsėjo 7 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– UD, atstovaujamos QC C. Hames, baristerio B. Jubb, taip pat solisitorių J. Patel ir M. Hussain,

^{*} Proceso kalba: anglų.

- XB, atstovaujamo QC T. Gupta, baristerės J. Renton ir solisitoriaus J. Stebbing,
 - Jungtinės Karalystės vyriausybės, atstovaujamos S. Brandon, padedamo baristerio M. Gration,
 - Čekijos vyriausybės, atstovaujamos M. Smolek ir A. Kasalická,
 - Europos Komisijos, atstovaujamos M. Wilderspin,
- susipažinęs su 2018 m. rugsėjo 20 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,
- priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 243), 8 straipsnio išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant UD, 2017 m. vasario 2 d. Bangladeše gimusio vaiko (toliau – vaikas) motinos, ir XB, šio vaiko tėvo, ginčą dėl UD prašymų, viena vertus, kad vaikui būtų paskirta prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo apsauga, ir, kita vertus, kad būtų nutarta dėl jos ir vaiko grįžimo į Jungtinę Karalystę, siekiant jų dalyvavimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teisme vykstančiame procese.

Teisinis pagrindas

- 3 Reglamento Nr. 2201/2003 1 ir 12 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(1) Europos [Sąjunga] yra iškėlusį sau tikslą sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. Šiuo tikslu [Sąjunga], be kita ko, turi patvirtinti teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose priemonės, būtinas, kad vidaus rinka tinkamai veiktų.

<...>

(12) Jurisdikcijos pagrindai, susiję su tėvų pareigomis, nustatyti šiame reglamente, yra suformuluoti kuo labiau atsižvelgiant į vaiko interesus, ypač į artumo kriterijų. Tai reiškia, kad jurisdikcija turėtų pirmiausiai priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybei narei, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba pagal tėvų pareigų turėtojų susitarimą.“
- 4 Šio reglamento 1 straipsnyje „Taikymo sritis“ nurodyta, kurioms civilinėms byloms šis reglamentas taikomas ir kurioms jis netaikomas.
- 5 Reglamento 2 straipsnis „Sąvokų apibrėžimai“ išdėstytas taip:

„Šiame reglamente:

<...>

4) „teismo sprendimas“ – tai valstybės narės teismo paskelbtas sprendimas dėl santuokos nutraukimo, gyvenimo skyrium (separacija) ar santuokos pripažinimo negaliojančia ir teismo sprendimas, susijęs su tėvų pareigomis, nesvarbu, kaip tas sprendimas vadinamas, įskaitant [sprendimą, nutartį ar įsakymą].

<...>“

6 Minėto reglamento II skyriaus „Jurisdikcija“ 2 skirsnyje „Tėvų pareigos“ esančiame 8 straipsnyje „Bendroji jurisdikcija“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje.“

7 Reglamento Nr. 2201/2003 9 straipsnyje „Nenutrūkstama vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos jurisdikcija“ nurodyta:

„1. Tais atvejais, kai vaikas teisėtai persikelia iš vienos valstybės narės į kitą ir įgyja ten naują nuolatinę gyvenamąją vietą, vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismai, [nukrypdami nuo 8 straipsnio], tris mėnesius nuo persikėlimo išlaiko jurisdikciją, kad pakeistų sprendimą dėl bendravimo teisių, priimtą toje valstybėje narėje iki vaiko persikėlimo, jeigu bendravimo teisių turėtojo pagal tą teismo sprendimą dėl bendravimo teisių nuolatinė gyvenamoji vieta ir toliau išlieka vaiko buvusios nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje narėje.“

<...>“

8 Šio reglamento 10 straipsnyje „Jurisdikcija vaikų grobimo atvejais“ nustatyta:

„Vaiką neteisėtai išvežus ar negrąžinus, valstybės narės, kurioje vaikas iki neteisėto išvežimo ar negrąžinimo turėjo nuolatinę gyvenamąją vietą, teismai išlaiko savo jurisdikciją iki tol, kol vaikas įgyja nuolatinę gyvenamąją vietą kitoje valstybėje narėje <...>“

9 Reglamento Nr. 2201/2003 12 straipsnyje nurodomos sąlygos, kai jurisdikcijos prorogacija yra galima.

10 Minėto reglamento 13 straipsnyje „Vaiko buvimo vieta grindžiama jurisdikcija“ 1 dalyje numatyta:

„Jei vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta negali būti nustatyta ir jurisdikcija negali būti nustatyta remiantis 12 straipsniu, jurisdikciją turi valstybės narės, kurioje yra vaikas, teismai.“

11 Reglamento Nr. 2201/2003 14 straipsnyje „Kita jurisdikcija“ nurodyta:

„Jei joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal 8–13 straipsnius, kiekvienoje valstybėje narėje jurisdikcija nustatoma pagal jos teisę.“

12 Šio reglamento 15 straipsnio „Perdavimas teismui, geriau tinkančiam nagrinėti bylą“ 1 dalyje nustatyta:

„Išimties tvarka valstybės narės teismai, turintys jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės, manydami, kad kuris nors kitos valstybės narės, su kuria vaiką sieja konkretus ryšys, teismas būtų tinkamesnis nagrinėti bylą ar kurią nors konkrečią jos dalį, ir jei tai labiausiai atitinka vaiko interesus, gali:

a) sustabdyti atitinkamą bylą arba jos dalį [sustabdyti atitinkamos bylos ar jos dalies nagrinėjimą] ir paraginti šalis pateikti pareiškimą tos kitos valstybės narės teismui pagal šio straipsnio 4 dalį arba

b) prašyti kitos valstybės narės teismą prisiimti jurisdikciją pagal šio straipsnio 5 dalį.“

- 13 To paties reglamento 21 straipsnio „Teismo sprendimo pripažinimas“ 1 dalyje numatyta:

„Valstybėje narėje priimtas teismo sprendimas pripažįstamas kitose valstybėse narėse netaikant jokių specialių procedūrų.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

- 14 Ieškovė pagrindinėje byloje, vaiko motina (toliau – motina), yra Bangladešo pilietė, ji 2013 m. Bangladeše susituokė su atsakovu pagrindinėje byloje, Didžiosios Britanijos piliečiu, kuris yra vaiko tėvas (toliau – tėvas).
- 15 2016 m. birželio ar liepos mėnesį motina atvyko į Jungtinę Karalystę gyventi su tėvu. Jungtinės Karalystės *Home Office* (Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministerija) jai išdavė sutuoktinės vizą, galiojančią nuo 2016 m. liepos 1 d. iki 2019 m. balandžio 1 d.
- 16 2016 m. gruodžio mėnesį tėvas ir motina nuvyko į Bangladešą. Tuo metu motina buvo nėščia ir turėjo netrukus gimdyti. 2017 m. vasario 2 d. Bangladeše gimė vaikas. Nuo tada jis visą laiką gyveno Bangladeše ir niekada nebuvo atvykęs į Jungtinę Karalystę.
- 17 2018 m. sausio mėnesį tėvas be motinos grįžo į Jungtinę Karalystę.
- 18 2018 m. kovo 20 d. motina pareiškė ieškinį prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme, juo prašė suteikti vaikui to teismo apsaugą ir nutarti dėl jos ir vaiko grįžimo į Jungtinę Karalystę, kad jie galėtų dalyvauti teismo procese minėtame teisme. Motina tvirtina, kad tas teismas turi jurisdikciją nagrinėti ginčą pagrindinėje byloje. Šiuo klausimu motina visų pirma teigia, kad tuo metu, kai ji kreipėsi į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusi teismą, vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Jungtinėje Karalystėje. Savo ruožtu tėvas ginčija minėto teismo jurisdikciją priimti bet koki sprendimą dėl vaiko.
- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad nenustatė jokių faktinių aplinkybių pagrindinėje byloje, nes, jo manymu, reikia visų pirma nuspręsti dėl jo įgaliojimų priimti sprendimą dėl vaiko. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pirmiausia turi įvertinti, ar vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį, yra Jungtinėje Karalystėje. Tik tada prireikus šis teismas spręstų, ar egzistuoja kitas jurisdikcijos pagrindas, kad jis galėtų nagrinėti ginčą.
- 20 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje nurodytos sąvokos „nuolatinė gyvenamoji vieta“ aiškinimas, atsižvelgiant į pagrindinės bylos aplinkybes, kelia klausimų, kurių Teisingumo Teismas dar nebuvo nagrinėjęs, visų pirma, ar fizinis buvimas yra šios sąvokos sudedamoji dalis. Be to, tėvo tariamos prievartos prieš motiną pasekmė ta, kad ji pagimdė trečiojoje šalyje. Toks tėvo elgesys gali būti vertinamas kaip motinos ar vaiko teisių pažeidimas. Dėl motinos argumentų kyla subsidarius klausimas: kokią reikšmę šiai sąvokai turi aplinkybės, kurioms esant vaikas gimė trečiojoje valstybėje, nes tėvas nelegaliai per prievartą sulaukė motiną toje šalyje, nors tėvų pareigų turėtojai neturi jokių bendrų ketinimų gyventi toje šalyje.
- 21 Tokiomis aplinkybėmis *High Court of Justice (England and Wales), Family Division* (Aukštasis teisingumo teismas (Anglija ir Velsas), Šeimos bylų skyrius) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnį vaiko fizinis buvimas valstybėje yra esminis veiksnys siekiant nustatyti jo nuolatinę gyvenamąją vietą?

2. Ar tais atvejais, kai abu tėvai turi tėvų valdžią, aplinkybė, kad motina buvo įtikinta per apgaule išvykti į kitą valstybę, o tada neteisėtai naudojant prievartą ar kitais neteisėtais veiksmais laikyta toje valstybėje, ir tai lėmė, kad motina buvo priversta pagimdyti vaiką toje valstybėje, turi įtakos atsakymui į pirmąjį klausimą tuo atveju, kai pagal [1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos] 3 ir 5 straipsnius arba kitu pagrindu galėjo būti pažeistos motinos arba vaiko teisės?“

Dėl skubos procedūros

22. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašė šį prašymą nagrinėti pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 107 straipsnyje numatytą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.
23. Grįsdamas savo prašymą nacionalinis teismas nurodė, kad pagrindinė byla susijusi su labai mažu vaiku, kuriam buvo suėję vieni metai ir du mėnesiai nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo dieną ir kad bet koks vėlavimas šiame procese kenkia vaiko interesams.
24. Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad, remiantis motinos teiginiais, su kuriais tėvas nesutinka, motina šiuo metu yra neteisėtai ir naudojant tėvo prievartą laikoma Bangladešo kaime be galimybių naudotis dujotiekiu, elektra ar geriamu vandeniu ir neturi pajamų tokioje aplinkoje, kurioje ji smerkiama dėl to, kad gyvena skyrium nuo tėvo. Šis teismas nurodo, kad, jei būtų nustatyta jo jurisdikcija ir jei tėvas pažeidė motinos ir vaiko teises, jis turėtų kuo greičiau imtis veiksmų, jei būtina, ir priimti priemones, reikalingas siekiant apsaugoti vaiko interesus.
25. Šiuo klausimu konstatuotina, pirma, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl Reglamento Nr. 2201/2003, priimto pirmiausia remiantis EB 61 straipsnio c punktu (dabar – SESV 67 straipsnis), esančiu ESV sutarties trečiosios dalies V antraštinėje dalyje, skirtoje laisvės, saugumo ir teisingumo erdvei, išaiškinimo, todėl šis prašymas patenka į Procedūros reglamento 107 straipsnyje apibrėžtą prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūros taikymo sritį (2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *C*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 34 punktas; 2015 m. sausio 9 d. Sprendimo *RG*, C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, 36 punktas ir 2015 m. lapkričio 19 d. Sprendimo *P*, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 31 punktas).
26. Antra, kalbant apie skubos kriterijų, iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad tuo atveju, jeigu būtų nustatyta tėvo prievarta prieš motiną, dabartinei vaiko gerovei būtų labai pakenkta. Tokiu atveju bet koks vėlavimas priimant teismo sprendimus dėl vaiko lemtų, kad esama padėtis išliktų ir taip būtų stipriai, arba net nepataisomai, pakenkta vaiko raidai. Galimo grįžimo į Jungtinę Karalystę atveju toks vėlavimas taip pat galėtų pakenkti vaiko integracijai į naują šeiminių ir socialinę aplinką.
27. Be to, pagrindinė byla susijusi su vaiku, dėl kurio itin jauno amžiaus jo lavinimas ir raida ypač pažeidžiami.
28. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, 2018 m. liepos 5 d. Teisingumo Teismo pirmoji kolegija teisėjo pranešėjo siūlymu ir susipažinusi su generalinio advokato nuomone nusprendė tenkinti nacionalinio teismo prašymą nagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pagal prejudicinio sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

- 29 Nors Jungtinės Karalystės vyriausybė formaliai remiasi šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumumu, iš jos pastabų matyti, kad vyriausybė iš esmės ginčija Teisingumo Teismo jurisdikciją dėl prejudicinių klausimų, nes ši byla susijusi su galima jurisdikcijų kolizija, t. y. tarp valstybės narės, šiuo atveju Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės, ir trečiosios valstybės, t. y. Bangladešo Liaudies Respublikos, jurisdikcijų.
- 30 Visų pirma ši vyriausybė teigia, kad, atsižvelgiant į EB 61 straipsnio c punktą ir 67 straipsnio 1 dalį, kuriais remiantis buvo priimtas Reglamentas Nr. 2201/2003, šis reglamentas taikomas tik tarpvalstybinėms situacijoms Sąjungos viduje. Tarpvalstybinėse bylose, kuriose dalyvauja valstybė narė ir trečioji šalis, kaip yra pagrindinėje byloje, turėtų būti taikoma nacionalinė teisė.
- 31 Šiuo klausimu, pirma, kalbant apie atitinkamų Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatų formuluotę, pažymėtina, kad šio reglamento 1 straipsnyje, kuriame apibrėžiama jo taikymo sritis, nustatyta, kurioms civilinėms byloms jis taikomas ir kurioms ne, nenurodant, kad teritorinė šio reglamento taikymo sritis yra ribojama.
- 32 Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad valstybės narės teismai turi jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis vaikui, kurio nuolatinė gyvenamoji vieta tuo metu, kai byla patenka jų žinion, yra toje valstybėje narėje. Taigi nėra pagrindo teigti, kad šioje nuostatoje nurodytai bendrai jurisdikcijos taisyklei bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, būtų taikytina sąlyga dėl teisinio ryšio tarp kelių valstybių narių.
- 33 Taigi, kaip savo išvados 23 ir 25 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, priešingai, nei nurodyta tam tikrose Reglamento Nr. 2201/2003 nuostatose, susijusiose su jurisdikcija, kaip antai 9, 10 ir 15 straipsniuose, iš kurių formuluočių matyti, kad jų taikymas priklauso nuo potencialios kelių valstybių narių teismų jurisdikcijos kolizijos, iš minėto reglamento 8 straipsnio 1 dalies formuluotės nėra matyti, kad ši nuostata taikoma tik ginčams, susijusiems su tokia kolizija.
- 34 Šiuo klausimu pažymėtina, kad Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalies taisyklės taip pat skiriasi nuo šiame reglamente nustatytos sprendimų pripažinimo ir vykdymo tvarkos.
- 35 Visų pirma Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, kad akivaizdžiai neturi jurisdikcijos atsakyti į prejudicinius klausimus dėl trečiojoje šalyje priimto sprendimo nutraukti santuoką pripažinimo, ir pažymėjęs, kad pagal Reglamento Nr. 2201/2003 2 straipsnio 4 dalį ir 21 straipsnio 1 dalį šis reglamentas taikomas tik valstybės narės teismo priimtų sprendimų pripažinimui (2016 m. gegužės 12 d. Nutarties *Sahyouni*, C-281/15, EU:C:2016:343, 21, 22 ir 33 punktai).
- 36 Priešingai teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo taisyklėms, nustatytoms Reglamente Nr. 2201/2003, kaip matyti iš šio sprendimo 32 ir 33 punktų, šiame reglamente nėra nuostatų, kuria būtų aiškiai apribota teritorinė šio reglamento nustatytų jurisdikcijos taisyklių taikymo sritis.
- 37 Antra, kalbant apie Reglamento Nr. 2201/2003 tikslą, iš jo 1 konstatuojamosios dalies matyti, kad juo siekiama prisidėti prie Sąjungos tikslo sukurti laisvės, saugumo ir teisingumo erdvę, kurioje užtikrinamas laisvas asmenų judėjimas. To siekdama Sąjunga, be kita ko, turi patvirtinti teismo bendradarbiavimo civilinėse bylose priemonės, būtinas, kad vidaus rinka tinkamai veiktų.

- 38 Iš tiesų pagal EB 61 straipsnio c punktą, kuris yra vienas iš Reglamento Nr. 2201/2003 teisinių pagrindų, ir EB 65 straipsnį, kurie atitinkamai tapo SESV 67 straipsnio 3 dalimi ir SESV 81 straipsniu, Sąjunga turi patvirtinti priemones, susijusias su teisiniu bendradarbiavimu tarpvalstybinio pobūdžio civilinėse bylose, kiek būtina tinkamam vidaus rinkos veikimui.
- 39 Vis dėlto, priešingai tam, ką iš esmės teigia Jungtinės Karalystės vyriausybė, tokios nuostatos nereiškia, kad jurisdikcijos taisyklė, nustatyta Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje, turėtų būti taikoma tik ginčams, kurie susiję su santykiais tarp valstybių narių teismų.
- 40 Reglamente Nr. 2201/2003 įtvirtintos vienodos jurisdikcijos taisyklės negali būti taikomos vien su keliomis valstybėmis narėmis susijusioms situacijoms, veiksmingai ir pakankamai susietoms su vidaus rinkos veikimu. Iš tiesų šiame reglamente nustatytų jurisdikcijos taisyklių vienodinimu iš esmės siekiama pašalinti vidaus rinkos veikimo kliūtis, galinčias kilti dėl skirtingų nacionalinės teisės aktų šioje srityje (žr. pagal analogiją 1968 m. rugsėjo 27 d. Konvenciją dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose vykdymo (OL L 299, 1972, p. 32) su pakeitimais, padarytais vėlesnėmis konvencijomis dėl naujų valstybių narių prisijungimo prie šios konvencijos; taip pat 2005 m. kovo 1 d. Sprendimo *Owusu*, C-281/02, EU:C:2005:120, 34 punktą).
- 41 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad bendra jurisdikcijos taisyklė, nustatyta Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalyje, gali būti taikoma ginčams, susijusiems su vienos valstybės narės ir trečiosios šalies teismų santykiais, o ne tik su kelių valstybių narių teismų santykiais.
- 42 Vadinas, Teisingumo Teismas yra kompetentingas atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo klausimus.

Dėl esmės

- 43 Savo klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad vaikas turi būti fiziškai buvęs valstybėje narėje, kad būtų laikomas nuolat gyvenančiu toje valstybėje narėje, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekia išsiaiškinti, ar aplinkybės, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, darant prielaidą, kad bus patvirtintos, t. y. pirma, tėvo naudota prievarta prieš motiną, dėl ko motina pagimdė trečiojoje šalyje, kurioje gyvena su vaiku nuo jo gimimo, ir, antra, motinos ar vaiko pagrindinių teisių pažeidimas, yra reikšmingos šiuo atveju.
- 44 Tėvas ir Europos Komisija tvirtina, kad nuolatinė vaiko gyvenamoji vieta negali būti valstybėje narėje, kurioje vaikas niekada fiziškai nebuvo, o motina, Jungtinės Karalystės vyriausybė ir Čekijos vyriausybė mano, kad tokios aplinkybės, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, gali pateisinti, kad vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta būtų laikoma esančia toje valstybėje.
- 45 Reikėtų pažymėti, pirma, kad Reglamente Nr. 2201/2003 sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“ nėra apibrėžta. Iš būdvardžio „nuolatinė“ matyti, kad gyvenamoji vieta turi būti tam tikra prasme pastovi ir įprasta (2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 44 punktas).
- 46 Pagal suformuotą jurisprudenciją iš reikalavimo vienodai taikyti Sąjungos teisę ir lygybės principo matyti, kad tam tikros Sąjungos teisės nuostatos, kurioje tam, kad būtų nustatyta jos prasmė ir apimtis, nėra aiškos nuorodos į valstybių narių teisę, formuluotė visoje Sąjungoje paprastai turi būti aiškinama savarankiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir atitinkamu teisės aktu siekiamą tikslą (2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 45 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

- 47 Sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“ vartojama Reglamento Nr. 2201/2003 straipsniuose, kuriuose nėra aiškos nuorodos į valstybių narių teisę. Taigi ši sąvoka turi būti apibrėžiama atsižvelgiant į reglamento nuostatų ir šiuo reglamentu siekiamų tikslų kontekstą (šiuo klausimu žr. 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 46 punktą).
- 48 Iš Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamosios dalies matyti, kad jis priimtas siekiant kuo labiau atsižvelgti į vaiko interesus, ir šiuo tikslu pirmenybė jame teikiama artumo kriterijui. Teisės aktų leidėjo nuomone, geografiškai arčiausiai prie vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos esantis teismas geriausiai gali įvertinti jo interesais nustatytinas priemones. Taigi remiantis šia konstatuojamąja dalimi jurisdikcija turėtų pirmiausia priklausyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams, išskyrus tam tikrus vaiko gyvenamosios vietos pakeitimo atvejus arba esant tėvų pareigų turėtojų susitarimui (2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 49 Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnyje šio tikslo siekiama suteikiant bendrąją jurisdikciją bylose dėl tėvų pareigų vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės narės teismams (2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 52 punktas).
- 50 Kaip Teisingumo Teismas yra nurodęs daugeliu atvejų, nustatant vaiko nuolatinę gyvenamąją vietą, be fizinio jo buvimo tam tikroje valstybėje narėje, reikia atsižvelgti ir į kitus veiksnius, galinčius atskleisti, kad toks buvimas visai nėra laikinas ar atsitiktinis (2009 m. balandžio 2 d. Sprendimo *A*, C-523/07, EU:C:2009:225, 38 punktas; 2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 49 punktas; 2014 m. spalio 9 d. Sprendimo *C*, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, 51 punktas; 2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 60 punktas; 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 43 punktas; taip pat 2018 m. birželio 28 d. Sprendimo *HR*, C-512/17, EU:C:2018:513, 41 punktas).
- 51 Svarba, kurią Sąjungos teisės aktų leidėjas suteikė geografinio artumo kriterijui nustatant jurisdikciją turintį teismą bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, taip pat matyti iš Reglamento Nr. 2201/2003 13 straipsnio 1 dalies, kurioje nustatoma valstybės narės teismo jurisdikcija remiantis vien vaiko buvimo vieta, jeigu jo gyvenamoji vieta negali būti laikoma „nuolatine“ pagal šio reglamento 8 straipsnio 1 dalį nė vienoje valstybėje narėje ir jei ši jurisdikcija negali būti nustatyta remiantis reglamento 12 straipsniu.
- 52 Taigi Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad pripažįstant, jog vaikas nuolat gyvena konkrečioje valstybėje narėje, būtina, kad jis bent fiziškai būtų buvęs valstybėje narėje (2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 61 punktas).
- 53 Iš to, kas išdėstyta šio sprendimo 45–52 punktuose, matyti, kad fizinis buvimas valstybėje narėje, kurioje vaikas tariamai integruotas, yra būtina sąlyga, vertinant tokio buvimo pastovumą, ir kad „nuolatinė gyvenamoji vieta“, kaip ji suprantama pagal Reglamentą Nr. 2201/2003, negali būti nustatyta toje valstybėje narėje, kurioje vaikas niekada nesilankė.
- 54 Tokį aiškinimą patvirtina ir vieta, kurią užima Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalis tarp šiame reglamente nustatytų jurisdikcijos taisyklių, taikomų byloms, susijusioms su tėvų pareigomis.
- 55 Iš tiesų, atsižvelgiant į Reglamento Nr. 2201/2003 12 konstatuojamąją dalį, ir, kaip matyti iš šio sprendimo 49 punkto, šio reglamento 8 straipsnyje nustatyta bendroji jurisdikcijos bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, taisyklė užima pagrindinę vietą tarp šiame reglamente nustatytų jurisdikcijos taisyklių šioje srityje.
- 56 Taigi Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnis papildomas specialiomis taikytinomis taisyklėmis, ypač kai negali būti nustatyta vienoje iš valstybių narių esančio vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, taip pat jurisdikcija remiantis 12 straipsniu (13 straipsnis), kai joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos

pagal 8–13 straipsnius (14 straipsnis) arba kai išimties tvarka ir esant tam tikroms sąlygoms kompetentingas teismas perduoda bylą kitos valstybės narės teismui, kuris mano, kad yra labiau tinkantis nagrinėti bylą (15 straipsnis) (2017 m. vasario 15 d. Sprendimo *W ir V*, C-499/15, EU:C:2017:118, 56 punktas).

- 57 Iš to matyti, kad tai, jog ginčas valstybės narės teisme negali būti nagrinėjamas remiantis Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalimi, nebūtinai užkerta kelią tam, kad, remdamasis kitu pagrindu, šis teismas būtų kompetentingas nagrinėti tokį ginčą. Visų pirma, net darant prielaidą, kad šio sprendimo 52 ir 53 punktuose pateikto aiškinimo, kad fizinis vaiko buvimas valstybėje narėje yra būtina sąlyga nustatant jo nuolatinę gyvenamąją vietą, pasekmė, esant tokiai situacijai, kaip nagrinėjama pagrindinėje byloje, būtų, kad remiantis šio reglamento nuostatomis nebūtų įmanoma nustatyti valstybės narės teismo, turinčio jurisdikciją, tačiau, kaip pažymi Komisija, kiekviena valstybė narė, vadovaudamasi minėto reglamento 14 straipsniu, gali nustatyti savo teismų jurisdikciją pagal vidaus teisės taisykles, nukrypstančias nuo artumo kriterijaus, kuriuo grindžiamos minėto reglamento nuostatos.
- 58 Be to, iš šio sprendimo 56 punkte nurodytų nuostatų, visų pirma iš Reglamento Nr. 2201/2003 13 straipsnio 1 dalies ir 15 straipsnio 1 dalies, matyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas specialiai numatė, kad gali būti situacijų, kai vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos negalima nustatyti ir kad galima perduoti teismui, geriau tinkančiam nagrinėti su vaiku susijusią bylą, kuris nebūtinai yra nurodytas reglamento 8 straipsnio 1 dalyje ar šio reglamento 9–14 straipsniuose.
- 59 Vadinas, nei aplinkybė, kad nėra vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį, nes trūksta fizinio vaiko buvimo valstybėje narėje, nei tai, kad vienos valstybės narės teismas gali geriau išnagrinėti bylą dėl to vaiko, nors jis niekada negyveno pastarojoje valstybėje, negali padėti nustatyti vaiko nuolatinės gyvenamosios vietos valstybėje, kurioje jis nėra niekada buvęs.
- 60 Be to, pagrindinės bylos aplinkybė, kad tėvas naudojo prievartą prieš motiną, dėl ko ji pagimdė vaiką Bangladeše, kur ir gyvena su juo nuo gimimo, jei būtų įrodyta, negalėtų paneigti šio aiškinimo.
- 61 Iš tiesų, jeigu nebūtų buvę tokios prievartos, pagrindinėje byloje aptariamas vaikas būtų galėjęs gimti, remiantis jo motinos tariamais ketinimais, Jungtinėje Karalystėje. Teisingumo Teismas jau yra nusprendęs, jog tėvų pareigų turėtojo ketinimas įsikurti su vaiku kitoje valstybėje narėje, išreikštas tam tikromis konkrečiomis priemonėmis, kaip antai įsigyjant arba išsinuomojant būstą priimančiojoje valstybėje, gali būti nuolatinės gyvenamosios vietos pakeitimo rodiklis (2010 m. gruodžio 22 d. Sprendimo *Mercredi*, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, 50 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 62 Kai vaikas fiziškai nėra buvęs atitinkamoje valstybėje narėje, aiškinant sąvoką „vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta“, negalima teikti lemiamos reikšmės tokioms aplinkybėms kaip vaiku faktiškai besirūpinančio vieno iš tėvų ketinimai ar vieno iš tėvų nuolatinė gyvenamoji vieta toje valstybėje, nekreipiant dėmesio į objektyvius geografinius veiksnius, nes taip būtų nepaisoma Sąjungos teisės aktų leidėjo ketinimo (žr. pagal analogiją 2018 m. birželio 28 d. Sprendimo *HR*, C-512/17, EU:C:2018:513, 60 punktą).
- 63 Iš tiesų aiškinimas, kuriuo remiantis negalima atsižvelgti į šio sprendimo ankstesniame punkte minėtas aplinkybes, jeigu pats vaikas nėra fiziškai buvęs atitinkamoje valstybėje narėje, atitinka artumo kriterijų, kuriam Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamente Nr. 2201/2003 teikia pirmenybę, siekdamas užtikrinti, kad bus atsižvelgta į vaiko interesus (žr. pagal analogiją 2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *OL*, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, 67 punktą).
- 64 Galiausiai, vaiko interesų apsauga, kuri garantuojama Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnyje, ir pagarba jo pagrindinėms teisėms, pavyzdžiui, nurodytoms šios Chartijos 4, 6 ir 24 straipsniuose, nereiškia, kad reikėtų aiškinti kitaip, nei nurodyta šio sprendimo 52 ir 53 punktuose.

- 65 Pirma, kaip matyti iš šio sprendimo 48 punkto, į vaiko interesus buvo atsižvelgta rengiant Reglamentą Nr. 2201/2003 – vadovaujantis šiuo interesu jame įtvirtintas artumo kriterijus.
- 66 Antra, Reglamente Nr. 2201/2003 nustatytas mechanizmas, leidžiantis valstybėms narėms apsaugoti vaiko interesus bylose, kurios nepatenka į minėto reglamento 8 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Konkrečiai kalbant, kaip buvo priminta šio sprendimo 57 punkte, kai joks valstybės narės teismas neturi jurisdikcijos pagal šio reglamento 8–13 straipsnius, jo 14 straipsnyje numatyta, kad galiausiai valstybės narės gali nustatyti savo teismų jurisdikciją, remdamosi nacionaline teise.
- 67 Nagrinėjamu atveju iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos matyti, kad tokia jurisdikcija Jungtinės Karalystės teisėje yra tos valstybės narės teismų „*parens patriae* jurisdikcija“ ir ši jurisdikcijos taisyklė taikoma Jungtinės Karalystės piliečiams vadovaujantis nacionalinių teismų diskrecijos teise.
- 68 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad remiantis vaiko interesais Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalis neturi būti aiškinama taip, kaip siūlo motina, Jungtinės Karalystės ir Čekijos vyriausybės, net ir tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nes toks aiškinimas būtų platesnis, nei Reglamente Nr. 2201/2003 nustatyta sąvoka „nuolatinė gyvenamoji vieta“, ir viršytų šiai nuostatai priskirtas funkcijas minėto reglamento nuostatų, reglamentuojančių jurisdikciją bylose, susijusiose su tėvų pareigomis, kontekste.
- 69 Iš to matyti, kad tokiu atveju, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nei neteisėtas vieno iš tėvų elgesys prieš kitą, dėl kurio jų vaikas gimė ir gyvena nuo gimimo trečiojoje valstybėje, nei motinos ar vaiko pagrindinių teisių pažeidimas, net jei šios aplinkybės būtų įrodytos, neleidžia daryti išvados, jog minėto vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį, yra valstybėje narėje, kurioje jis niekada nėra buvęs.
- 70 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Reglamento Nr. 2201/2003 8 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad vaikas turi būti fiziškai buvęs valstybėje narėje, kad būtų laikomas nuolat gyvenančiu toje valstybėje narėje, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Aplinkybės, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, darant prielaidą, kad bus patvirtintos, t. y. pirma, tėvo naudota prievarta prieš motiną, dėl ko motina pagimdė trečiojoje šalyje, kur gyvena su vaiku nuo jo gimimo, ir, antra, motinos ar vaiko pagrindinių teisių pažeidimas, nėra reikšmingos šiuo atveju.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 71 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikuso teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 8 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad vaikas turi būti fiziškai buvęs valstybėje narėje, kad būtų laikomas nuolat gyvenančiu šioje valstybėje narėje, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą. Aplinkybės, kaip antai nagrinėjamos pagrindinėje byloje, darant prielaidą, kad bus patvirtintos, t. y. pirma, tėvo naudota prievarta prieš motiną, dėl ko motina pagimdė trečiojoje šalyje, kur gyvena su vaiku nuo jo gimimo, ir, antra, motinos ar vaiko pagrindinių teisių pažeidimas, nėra reikšmingos šiuo atveju.

Parašai.

i — Gavus prašymą užtikrinti anonimiškumą, 25 punkte nurodytas vardas buvo pakeistas raidėmis.